

Брюксел, 14.10.2020 г.
SWD(2020) 901 draft

CORRIGENDUM

This document corrects document SWD(2020) 901 final of 14.10.2020.

- Modifications are introduced in Annex 1 of the report, regarding specifically values and annotations in tables 1 and 2.

- Minor editorial changes throughout the document.

The text shall read as follows :

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ НА СЛУЖБИТЕ НА КОМИСИЯТА

Оценка на окончателния национален план на България в областта на енергетиката и климата

Съдържание

1.	РЕЗЮМЕ.....	2
2.	ОКОНЧАТЕЛНО ОФОРМЯНЕ НА ПЛАНА И РАЗГЛЕЖДАНЕ НА ПРЕПОРЪКИТЕ НА КОМИСИЯТА	5
	Изготвяне и представяне на окончателния план	5
	Разглеждане на препоръките на Комисията	5
3.	ОЦЕНКА НА АМБИЦИОЗНОСТТА НА ОБЩИТЕ ЦЕЛИ, КОНКРЕТНИТЕ ЦЕЛИ И ПРИНОСА И ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА ПОДКРЕПЯЩИТЕ ПОЛИТИКИ И МЕРКИ	9
	Декарбонизация.....	9
	Емисии и поглъщания на парникови газове	9
	Възобновяема енергия	11
	Енергийна ефективност	12
	Енергийна сигурност	13
	Вътрешен енергиен пазар.....	14
	Научни изследвания, иновации и конкурентоспособност.....	15
4.	СЪГЛАСУВАНОСТ, ПОЛИТИЧЕСКИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ И ИНВЕСТИЦИИ.....	16
5.	НАСОКИ ОТНОСНО ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА НАЦИОНАЛНИЯ ПЛАН В ОБЛАСТТА НА ЕНЕРГЕТИКАТА И КЛИМАТА И ВРЪЗКАТА С ВЪЗСТАНОВЯВАНЕТО ОТ ИЗВЪНРЕДНОТО ПОЛОЖЕНИЕ ВЪВ ВРЪЗКА С COVID-19.....	19
	Насоки относно изпълнението на националния план в областта на енергетиката и климата.....	20
	Връзка с възстановяването от извънредното положение във връзка с COVID-19.....	24
ПРИЛОЖЕНИЕ I: ПОТЕНЦИАЛНО ФИНАНСИРАНЕ ОТ ИЗТОЧНИЦИ НА ЕС ЗА БЪЛГАРИЯ, 2021 — 2027 Г.....		25
Таблица 1:	Налични средства от ЕС, 2021—2027 г.: поети бюджетни задължения, млрд. евро	25
Таблица 2:	Налични средства от ЕС за всички държави членки, 2021—2027 г., млрд. евро	27
ПРИЛОЖЕНИЕ II — ПОДРОБНА ОЦЕНКА НА НАЧИНА НА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРЕПОРЪКИТЕ НА КОМИСИЯТА.....		29

1. РЕЗЮМЕ

Окончателният интегриран национален план на България в областта на енергетиката и климата (НПЕК)¹ е разработен така, че да се постигне (заедно с допълнителни мерки, определени в плана) целта на държавата за 2030 г. от 0 % за **емисиите на парникови газове (ПГ)**, които не са обхванати от схемата на ЕС за търговия с емисии (необхванати от СТЕ), в сравнение с тази за 2005 г. България планира също така да изпълни задължението за положително или нулево салдо за **земеползването, промените в земеползването и горското стопанство (ЗПЗГС)** (т.е. отчетените от нея емисии няма да надвишават отчетените поглъщания).

В окончателния НПЕК се установява дял от 27,09 % на **енергията от възобновяеми източници** в брутното крайно потребление на енергия за 2030 г. като принос на България към целта на ЕС в областта на възобновяемата енергия за 2030 г. Този принос е подходящ, тъй като съответства на дела от 27 % до 2030 г., който е резултат от формулата в приложение II към Регламент (ЕС) 2018/1999 относно управлението на Енергийния съюз и на действията в областта на климата (Регламента относно управлението)². Приносът представлява значително увеличение спрямо посочения в проектоплана принос (25 %) — факт, който заслужава да се приветства. Макар България да не е предоставила други ключови национални общи или конкретни цели във връзка с възобновяемите енергийни източници, в НПЕК все пак се съдържа подробна информация за кривите за 2030 г., с разграничение за секторите на електроенергията, отоплението и охлаждането, и транспорта.

Що се отнася до **енергийната ефективност**, приносът на България към целта на ЕС за 2030 г. е 17,5 Мтое за първичното потребление на енергия, което показва слабо увеличение спрямо проектоплана, и 10,3 Мтое за крайното потребление на енергия. Счита се, че първият принос показва малка степен на амбициозност, а вторият показва много ниска степен на амбициозност³. Признава се обаче, че енергийната ефективност е съществен елемент на националните политики и политиките на ЕС относно енергетиката и изменението на климата и е основен приоритет. В НПЕК не се разглежда изрично прилагането на **принципа „енергийната ефективност на първо място“**. Въпреки че България все още не е представила дългосрочна стратегия за саниране, тя е предоставила определена относима информация, включително индикативни междинни цели за санирането на жилищни и нежилищни сгради в районите, определени за саниране, като в окончателния НПЕК са включени оценки на икономии на енергия и намаленията на емисиите на CO₂. Положителна черта по отношение на сградите, притежавани и използвани от централното правителство, е, че България възнамерява да надхвърли заложената в законодателството на ЕС годишна цел за саниране от 3 % и предприема мерки за подобряване на енергийните характеристики на поне 5 % от разгънатата брутна

¹ Комисията публикува настоящата специфична за всяка държава оценка заедно с доклада от 2020 г. относно състоянието на енергийния съюз (COM(2020) 950) в съответствие с член 13 от Регламент (ЕС) 2018/1999 относно управлението на Енергийния съюз и на действията в областта на климата.

² Препоръките на Комисията по отношение на амбициите на държавите членки в областта на възобновяемата енергия се основават на формула, определена в посочения Регламент. Формулата се основава на обективни критерии.

³ В съответствие с методологията, илюстрирана в SWD(2019) 212 final.

застроена площ на всички отоплявани и охлаждаани държавни сгради, използвани от публичната администрация.

В своя план България определя цели за **енергийна сигурност** и относно **международния енергиен пазар**. Те трябва да послужат за диверсификацията на доставките на енергийни ресурси; за постигане на по-голяма гъвкавост на националната енергийна система; за постигане на по-голяма устойчивост на регионалните и националните енергийни системи; за подобряване на мрежовата и информационната сигурност (киберсигурност). До 2030 г. държавата планира да постигне поне 15-процентно равнище на междусистемна електроенергийна свързаност в съответствие в целта на ЕС за минимално равнище на междусистемната електроенергийна свързаност. В НПЕК са посочват предприетите и планираните инициативи, които отразяват усилията за либерализиране и реформиране на националния енергиен пазар. Постигнат е значителен напредък по отношение на свързването на пазарите „ден напред“ и в рамките на деня с Румъния и Гърция — факт, който трябва да бъде приветстван.

В НПЕК се съдържат няколко национални цели и цели за финансирането, които се отнасят до **научните изследвания, иновациите и конкурентоспособността**. Засегнатите теми включват: дългосрочното развитие на нисковъглеродна икономика; подобряване на енергийната и ресурсната ефективност в областта на транспорта; модернизация на съществуващите електроенергийни мрежи; иновации в областта на ядрената енергия; конкурентоспособността на основните енергоемки отрасли; и разработването на електрически автомобили и водородни технологии.

Съгласно сценария с допълнителни мерки **потребностите от кумулативни инвестиции**, свързани със секторите на потреблението на енергия, производството на топлинна и електрическа енергия и инфраструктурата, възлизат на 42,7 млрд. евро. В плана се определят потребностите от инвестиции за всяко измерение и изчисляването им се основава на дългосрочна оценка и модел за енергийно планиране. Потребностите от инвестиции са най-високи за политиките и мерките в измерението „Декарбонизация“ и особено за сектора на енергийните доставки. В прегледа на потенциалните източници на инвестиции се посочват общите възможности за финансиране на равнището на ЕС и на национално и регионално равнище, както и потенциалното мобилизиране на частни инвестиции.

Окончателният план включва списък с **енергийни субсидии**, с вече предприети мерки за тяхното постепенно премахване и с планирани мерки за постепенното премахване. В съответния раздел от плана не се предоставя информация за субсидиите за изкопаеми горива, макар че в последните анализи на Комисията за енергийните субсидии е установено наличието на значителни субсидии.

В окончателния план се вземат предвид аспектите, **свързани с честния и справедлив преход**, и се предоставя информация на високо равнище относно социалното въздействие на прехода към въглеродно неутрална икономика и на въздействието му върху заетостта и уменията. В него се набелязват регионите, в които въздействието на декарбонизацията върху заетостта ще бъде най-значително. Свързаните със заетостта предизвикателства ще засегнат не само въгледобивните региони, но и промишлените центрове на България по отношение на всички икономически сектори с високи равнища на емисиите на парникови газове. България все още не планира постепенно преустановяване на използването на въглища. В окончателния план все още липсва оценка на **енергийната бедност** (липсва

оценка на броя на домакинствата в положение на енергийна бедност, както и индикативна цел за намаляване на техния брой). Освен това все още няма определение за домакинства в положение на енергийна бедност. Това не позволява на държавата да премине към напълно либерализиран пазар, като същевременно защитава лицата в нужда. Въпреки това в плана се описва съществуваща мярка, съгласно която около 250 000 лица и семейства получават помощ за разходите за отопление.

В окончателния план липсва количествена оценка на полезните взаимодействия, взаимното компенсиране и социално-икономическите и свързаните със здравето въздействия от **замърсяването на въздуха** вследствие на планираните мерки.

В окончателния НПЕК са набелязани **някои добри практики**. По-специално в него се разработва цялостен подход към енергийната сигурност, обхващащ диверсификация на източници и маршрути, съчетана със значителни мерки и инвестиции в областта на електроенергията и мрежовата инфраструктура. В него се определят също така законовите изисквания за санирането на обществени сгради.

В таблицата по-долу е представен преглед на общите цели, конкретните цели и приноса на България съгласно Регламента относно управлението⁴:

	Национални конкретни цели и принос	Последни налични данни	2020 г.	2030 г.	Оценка на равнището на амбициозност за 2030 г.
	Обвързваща цел за емисиите на парникови газове в сравнение с 2005 г. съгласно Регламента за разпределяне на усилията (РРУ) (в %)	21 %	20 %	0	Както в РРУ
	Национална конкретна цел/принос за възобновяемата енергия Дял на енергията от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия (в %)	20,5	21,4	27,09	Подходящо (27 % е резултатът по формулата за ВЕИ)
	Национален принос за				

⁴ Регламент (ЕС) 2018/1999 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2018 г. относно управлението на Енергийния съюз и на действията в областта на климата, за изменение на регламенти (ЕО) № 663/2009 и (ЕО) № 715/2009 на Европейския парламент и на Съвета, директиви 94/22/ЕО, 98/70/ЕО, 2009/31/ЕО, 2009/73/ЕО, 2010/31/ЕС, 2012/27/ЕС и 2013/30/ЕС на Европейския парламент и на Съвета, директиви 2009/119/ЕО и (ЕС) 2015/652 на Съвета и за отмяна на Регламент (ЕС) № 525/2013 на Европейския парламент и на Съвета.

енергийната ефективност:				
Първично потребление на енергия (Mtoe)	18,34	16,9	17,5	Ниско
Крайно потребление на енергия (Mtoe)	9,9	8,67	10,3	Много ниско
 Равнище на междусистемна електроенергийна свързаност (в %)	7,1	11,3	15	Неприложимо

Източници: Европейска комисия, Статистика за енергетиката, технически данни за енергетиката: Държави от ЕС; Европейски семестър по държави; Окончателен НПЕК на България.

2. ОКОНЧАТЕЛНО ОФОРМЯНЕ НА ПЛАНА И РАЗГЛЕЖДАНЕ НА ПРЕПОРЪКИТЕ НА КОМИСИЯТА

Изготвяне и представяне на окончателния план

На 9 март 2020 г. България **уведоми** Европейската комисия за своя окончателен интегриран национален план в областта на енергетиката и климата (НПЕК).

Обществена консултация: На 15 януари 2019 г. българските органи публикуваха проекта на НПЕК и го предоставиха за обществена консултация до 30 април 2019 г. Окончателният НПЕК беше публикуван на 21 февруари 2020 г., като в него се посочва, че са проведени няколко конференции, кръгли маси и форуми със съответните заинтересовани страни. В специално приложение към окончателния НПЕК се съдържа подробно обобщение на събраните по време на консултацията отговори. България е предоставила обобщение на начина, по който изразените от обществеността становища са отразени в окончателния план. И накрая, съгласно Директива 2001/42/ЕО се разработва стратегическа екологична оценка (СЕО).

Разглеждане на препоръките на Комисията

През юни 2019 г. Комисията издаде 10 препоръки относно окончателния план на България⁵. В приложение II към настоящия работен документ на службите се предоставя подробно описание на начина, по който в окончателния НПЕК се отразяват различните аспекти на препоръките на Комисията. Като цяло в окончателния НПЕК тези препоръки се **изпълняват отчасти**. По-долу са посочени основните промени, въведени в окончателния план.

Що се отнася до **възобновяемите енергийни източници**, България е **изпълнила до голяма степен** препоръките, особено тази за повишаване равнището на амбициозност за 2030 г. до поне 27 %. България е включила и индикативна крива за дела на възобновяемите енергийни източници до 2030 г., което е в съответствие с изискванията, определени в Регламента относно управлението. Планът включва подробна информация за планираните

⁵ Препоръка на Комисията от 18 юни 2019 г. по проекта на интегриран план в областта на енергетиката и климата на България за периода 2021—2030 г., С(2019) 4402 final.

политики и мерки, повечето от които представляват разширения на съществуващите такива, като например преференциални цени за изкупуване на електроенергия от възобновяеми източници, произведена от инсталации с обща инсталирана мощност под 1 MW. Останалите средства във връзка с този вид подкрепа обаче са ограничени до 4 970 746 EUR. НПЕК включва постепенно увеличение с 0,2 % при възобновяемите енергийни източници, използвани в транспорта.

По отношение на **енергийната ефективност** България е **изпълнила отчасти** препоръките за повишаване на равнището си на амбициозност, за актуализиране и разширяване на политиките и мерките в областта на енергийната ефективност и за по-нататъшно развитие на схемата за задължения за енергийна ефективност. В окончателната версия са включени индикативни междинни цели за първичното и крайно потребление на енергия, но няма подобна цел, определена за транспорта. Предоставената в НПЕК информация за сградите е подобрена. Все още не е представена дългосрочната стратегия за саниране.

В областта на **енергийната сигурност** България е **изпълнила до голяма степен** препоръката за предоставяне на подробности за надеждна стратегия за диверсификация на доставките на газ и за стратегията за дългосрочните доставки на ядрени материали. По-специално в НПЕК се представя текущата процедура за подготовка на анализ на възможността за диверсификация на доставките на свежо ядрено гориво. Разяснена е също така и стратегията за диверсификация на доставките на газ. Определени са и по-ясни цели от гледна точка на диверсификацията на източниците.

По отношение на **вътрешния енергиен пазар** България е **изпълнила отчасти** препоръката за определяне на перспективни общи и конкретни цели за интеграция на пазара, по-специално мерки за развитие на конкурентни пазари на едро и на дребно. В окончателния НПЕК се представя по-добро описание на реформата на пазара на електроенергия и са изложени планове за насърчаване на цени на електроенергията, които се определят от конкуренцията чрез постепенно дерегулиране на цените на електроенергията до 2025 г. Освен това политиките и мерките относно гъвкавостта и недискриминационното участие на нови участници на пазара (потребители производители и „местни енергийни общности“) са допълнително подробно описани и уточнени, макар че все още липсват ясни законодателни и регулаторни стъпки, както и график за изпълнение. Въпреки тези значителни промени България продължава да бъде една от няколко държави, в които все още липсва подробен план и график за внедряване на интелигентни измервателни уреди на пазара на електроенергия и газ. Освен това други свързани с пазара цели, като например недискриминационно участие на възобновяемата енергия, оптимизация на потреблението и съхранение, включително чрез групиране, продължават да бъдат общи, като липсва съществена информация и графици.

В областта на **научните изследвания, иновациите и конкурентоспособността** България е **изпълнила отчасти** препоръката да уточни националните общи и конкретни цели за финансирането. В плана се набелязват съответните области, в които са необходими усилия за научни изследвания и иновации. Във връзка с тези усилия няма обаче конкретен график или количествено изразени цели; освен това те не са подкрепени от конкретна политика или мерки за периода след 2020 г. Що се отнася до конкурентоспособността, не са определени конкретни и измерими цели. Посочено е сътрудничеството по линия на Стратегическия план за енергийните технологии, но връзката между европейските и националните усилия все още не е развита.

България е **изпълнила до голяма степен** препоръката за засилване на **регионалното сътрудничество**. В НПЕК се описва подробно регионалното сътрудничество в областта на измеренията „Вътрешен енергиен пазар“ и „Енергийна сигурност“. Подчертава се, че България изпълнява редица проекти от европейско и регионално значение за повишаване на енергийната сигурност на държавата и на региона на Югоизточна Европа, обезпечаване на сигурността на доставките, диверсификация на източници и маршрути, както и за развитие на пазара на електроенергия и газ. Регионалното сътрудничество може да бъде допълнително засилено по отношение на развитието на възобновяеми енергийни източници и екосъобразен транспорт, а в по-широк смисъл — качеството на атмосферния въздух, с оглед амбицията на България да развива използването на електрически и хибридни превозни средства както за публични, така и за частни цели. Постигнат е значителен напредък по отношение на свързването на пазарите „ден напред“ и в рамките на деня с Румъния и Гърция — факт, който трябва да бъде приветстван.

Що се отнася до **потребностите от инвестиции**, България е **изпълнила отчасти** препоръката да представи общ преглед на потребностите от инвестиции и оценка на източниците на инвестиции. По-специално в окончателния НПЕК се съдържа преглед на потребностите от инвестиции по сектори и подсектори и по петгодишни периоди между 2021 и 2030 г., като се обхващат и двата сценария. В НПЕК се описват частично наличните източници на финансиране, които ще покрият установените потребности от инвестиции. Прегледът на потенциалния източник на инвестициите е до голяма степен ограничен до възможностите за финансиране на равнището на ЕС, макар че няма изготвена оценка за потенциален принос от средствата от ЕС. Не е посочено подходящото финансиране на национално и/или регионално равнище. Не е разгледано в достатъчна степен и потенциалното мобилизиране на частни инвестиции.

България **отчасти е изпълнила** препоръката да предостави пълен списък на **енергийните субсидии** и предприетите действия и планове за постепенно премахване на енергийните субсидии, по-специално по отношение на изкопаемите горива. Липсват обаче подробни данни или информация за действията или плановете за постепенното премахване на субсидиите за изкопаеми горива. България заявява, че не предоставя субсидии, включително субсидии за изкопаеми горива. Такива обаче се предоставят за ВЕИ и високоефективното комбинирано производство на енергия, както и безплатни емисионни квоти за инсталации за производство на електроенергия. В допълнение България предоставя информация относно плановете за предоставяне на безплатни квоти за емисии за инсталации за производство на електроенергия и насочени към пазара механизми за осигуряване на капацитет за преходния период (2021—2030 г.). В този контекст България ще трябва да предостави на Комисията план за реформа на пазара вследствие на разпоредбите на Регламента относно пазара на електроенергия⁶. По-специално са необходими допълнителни стъпки за подобряване на функционирането на българския пазар на едро на електроенергия с оглед на по-голямата му конкурентоспособност и ликвидност.

По отношение на **качеството на въздуха** България е **изпълнила отчасти** препоръката. Макар че в НПЕК се представят въздействията на планираните мерки върху замърсяването

⁶ Регламент (ЕС) 2019/943 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 г. относно вътрешния пазар на електроенергия.

на въздуха, изглежда информацията относно полезните взаимодействия, взаимното компенсиране и социално-икономическите и свързаните със здравето въздействия не се оценява в достатъчна степен.

И накрая, България е **изпълнила отчасти** препоръката за по-добро отразяване на **аспектите, свързани с честния и справедлив преход**. В НПЕК са набелязани някои от основните потенциални въздействия на прехода към въглеродно неутралната икономика, които обаче не са допълнени с подробна информация или количествен анализ. Липсата на информация за това как и кога ще се извърши определеното в НПЕК постепенно премахване на въглищата, което е необходимо за постигане на предложените намаления, затруднява оценката на това дали представеното въздействие се дължи на декарбонизация или на съществуващи структурни проблеми. В документа се посочва също така необходимостта от подобряване на уменията на населението, включително уязвимите групи. Анализът на свързания с уменията аспект обаче не е достатъчно комплексен. Що се отнася до **енергийната бедност**, НПЕК не дава яснота относно определянето на индикативна цел и на надеждни политики и мерки за намаляване на броя на домакинствата в положение на енергийна бедност.

Връзки с европейския семестър

В контекста на рамката на европейския семестър за координация на икономическите политики в целия ЕС и на доклада за държавата за 2019 г.⁷ към България е отправена една специфична за държавата препоръка⁸ във връзка с климата и енергетиката, по-специално „да насочи икономическата политика, свързана с инвестициите, към научните изследвания и иновациите, транспорта, по-специално към неговата устойчивост, водите, отпадъците и енергийната инфраструктура и енергийната ефективност, като отчита регионалните различия и подобрява бизнес средата“. В приетия на 20 февруари 2020 г. доклад за държавата за 2020 г.⁹ Комисията констатира, че България е постигнала ограничен напредък по тази препоръка.

Поради извънредното положение във връзка с COVID-19 специфичните за отделните държави препоръки на европейския семестър за 2020 г. са насочени към действията на държавите членки в отговор на пандемията, като се отправят препоръки за по-бързо възстановяване на икономиката.

По-специално те са насочени към необходимостта да се даде приоритет на готови за изпълнение публични инвестиционни проекти, както и да се стимулират частните инвестиции, включително чрез съответни реформи, по-специално в цифровия и „зеления“ сектор. В този контекст към България бе отправена специфична за държавата препоръка¹⁰, в която се подчертава значението на съсредоточаването на инвестициите в областта на

⁷ В приложение Г към доклада за държавата за 2019 г. се определят и приоритетни инвестиции във връзка с политиката на сближаване за 2021—2027 г., които допринасят значително за прехода към чиста енергия.

⁸ Препоръка за Препоръка на Съвета относно националната програма за реформи на България за 2019 г. и съдържаща становище на Съвета относно конвергентната програма на България за 2019 г. COM (2019) 502 final.

⁹ Работен документ на службите на Комисията — доклад за България за 2020 г. SWD(2020) 501 final.

¹⁰ Препоръка за Препоръка на Съвета относно националната програма за реформи на България за 2020 г. и съдържаща становище на Съвета относно конвергентната програма на България за 2020 г. COM(2020) 502 final.

„екологичния и цифровия преход, по-специално в областта на чистото и ефективно производство и използване на енергията и ресурсите, екологичната инфраструктура и устойчивия транспорт, като допринася за постепенната декарбонизация на икономиката, включително във въгледобивните региони“.

В Регламента относно управлението се предвижда, че държавите членки следва да гарантират, че в техните национални планове в областта на енергетиката и климата се вземат предвид най-новите специфични за всяка държава препоръки, издадени в контекста на европейския семестър. Националният план в областта на енергетиката и климата на България може да подпомага изпълнението на формулираните в контекста на европейския семестър препоръки, по-специално чрез установяването на необходимите потребности от инвестиции и финансовите средства за тяхното осигуряване.

3. ОЦЕНКА НА АМБИЦИОЗНОСТТА НА ОБЩИТЕ ЦЕЛИ, КОНКРЕТНИТЕ ЦЕЛИ И ПРИНОСА И ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА ПОДКРЕПЯЩИТЕ ПОЛИТИКИ И МЕРКИ

Декарбонизация

Емисии и поглъщания на парникови газове

Целта на България за 2030 г. за **емисиите на парникови газове (ПГ)**, които не са обхванати от схемата на ЕС за търговия с емисии (необхванати от СТЕ), е 0 % в сравнение с 2005 г., както е посочено в Регламента за разпределяне на усилията (РРУ)¹¹. На базата на включените в българския план прогнози в него се стига до заключението, че тази цел ще бъде изпълнена с допълнителни мерки (СДМ), като се приема, че е постигнато задължението за положително или нулево салдо за **земеползването, промените в земеползването и горското стопанство (ЗПЗГС)**¹² (т.е. отчетените емисии няма да надвишават отчетените поглъщания). Важно е да се отбележи обаче, че заключението зависи от използваните за изчисленията стойности на емисиите за 2005 г. Когато се използва стойността от 2005 г. като базова година от Решението за разпределяне на усилията¹³, прогнозите на България с допълнителни мерки (СДМ) не отговарят на целта ѝ

¹¹ Регламент (ЕС) 2018/842 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 г. за задължителните годишни намаления на емисиите на парникови газове за държавите членки през периода 2021—2030 г., допринасящи за действията в областта на климата в изпълнение на задълженията, поети по Парижкото споразумение, и за изменение на Регламент (ЕС) № 525/2013.

¹² Регламент (ЕС) 2018/841 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 г. за включването на емисиите и поглъщанията на парникови газове от земеползването, промените в земеползването и горското стопанство в рамката в областта на климата и енергетиката до 2030 г. и за изменение на Регламент (ЕС) № 525/2013 и Решение № 529/2013/ЕС.

¹³ В прогнозите си България използва стойност на емисиите за 2005 г. в размер на 27,27 Mt, което води до -7 % намаления през 2030 г. в сравнение с 2005 г. За България базовата 2005 г. съгласно решението за разпределяне на усилията, което е публикувано например в SWD(2019) 396, като се взема предвид разширяването на обхвата на СТЕ през 2013 г., е 22,12 Mt, което води до 14 % увеличение в сравнение с 2005 г. Стойността през базовата 2005 г. съгласно РРУ може да бъде променена въз основа на най-новите подробно преразгледани данни от инвентаризацията на емисиите на парниковите газове.

в РРУ за 2030 г. В плана не се разглежда кое планирано равнище на изпълнение би могло да бъде разходоэффективно с оглед използването на прехвърляния към други държави членки и допринасянето за растежа и създаването на работни места. Липсва и указание за предвиденото използване на гъвкавостта от сектора на ЗПЗГС към секторите за разпределяне на усилията.

Повечето политики и мерки в проектоплана са насочени към измерението „Декарбонизация“. Предвидени са мерки по сектори с количествени данни за въздействието на всяка мярка до 2020, 2025 и 2030 г., като освен посочените сектори се включват също енергетиката, **промишлеността** и отпадъците. В редица случаи се планира продължаване през следващото десетилетие на съществуващите стратегии и мерки, които се прилагат до 2020 г. В сектора на **строителството** в плана са изброени следните основни мерки: програми на централното правителство и на местното самоуправление за повишаване на енергийната ефективност, както и управление на енергийната ефективност в обществени сгради, осигуряване на отопление на газ в домакинствата, Национална програма за енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради за жилищни сгради и Програма за кредитиране на енергийната ефективност в дома. Разработва се дългосрочна национална стратегия в подкрепа на санирането на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради до 2050 г., предвиждаща мерки за изграждане на нови сгради с нулево потребление на енергия, подобряване на енергийните характеристики на съществуващите сгради и насърчаване въвеждането на интелигентни технологии в строителния сектор.

България е определила цел от 0 % по отношение на намаленията на емисиите в сектора на **транспорта** до 2030 г. Посочени са няколко мерки, чрез които се насърчава декарбонизацията, като например увеличаване на дела на модалния транспорт, засилване на електрификацията на обществения транспорт и увеличаване на дела на биогоривата в енергийния микс. България също така се стреми да насърчава производството на електрически и хибридни автомобили и търсенето на такива автомобили, както и да поощрява научните изследвания и иновациите по отношение на екологично чисти превозни средства. Тя има за цел да ускори внедряването на инфраструктура за зареждане и да въведе система за събиране на такси за автомобилния транспорт. Предвидените в окончателния НПЕК мерки за следващото десетилетие включват също и организиране на кампании за повишаване на осведомеността с цел изграждане на капацитет сред заинтересованите страни относно устойчивата мобилност, създаване на зони с ниски емисии в големите агломерации и въвеждане на интелигентни транспортни системи в националната и градската транспортна мрежа.

Би могло обаче да се представи по-подробна информация за мерките, които допринасят за по-ефективната организация на системата за мобилност (напр. насърчаване на използването на множество видове транспорт и преминаването към други видове транспорт, интелигентни транспортни системи, цифровизация и автоматизация), така че да се подобри общата картина на въздействието върху икономите на енергия и взаимодействието между значимите мерки.

В **селското стопанство** като мерки с най-голям потенциал за смекчаване на последиците от изменението на климата са посочени по-ефективното наторяване и напояване.

България планира да изпълни задължението си за положително или нулево салдо за ЗПЗГС чрез повишаване на поглъщанията, най-вече посредством залесяване. В

окончателния НПЕК се включват също политики и мерки за повишаване на устойчивостта и приспособимостта на горските екосистеми към изменението на климата чрез разработване на по-добри системи за горска продукция и съсредоточаване върху политики за смекчаване на наблюдаваното намаление на поглътителите, причинено от възрастта на горите и тяхното развитие.

В окончателния план е отчетено, че все още са необходими усилия за подобряване на предотвратяването на отпадъците, разделното събиране, рециклирането и оползотворяването на енергията, както и е отчетен очакваният принос от прехода към кръгова икономика.

В плана се описват стратегията и планът за действие за **адаптиране** на България, както и целите и приоритетите на държавата за подобряване на способността за адаптиране на национално и секторно равнище в периода до 2030 г. Заявяването на целите не е подкрепено от каквото и да е описание на изпълнението на мерките в раздел 3 или някъде другаде в плана.

Считано от 1 септември 2020 г., България не е уведомила Комисията за дългосрочната си национална стратегия съгласно изискването в член 15 от Регламента относно управлението.

Възобновяема енергия

Националният принос към целта на ЕС за 2030 г. за възобновяема енергия е посочен в плана, като **делът на възобновяемата енергия** се определя на 27,09 % от брутно крайно потребление на енергия до 2030 г. Индикативната крива е в съответствие с определените в Регламента относно управлението изисквания и достига всички референтни стойности¹⁴. Планът включва подробна информация за планираните политики и мерки, повечето от които представляват разширения на съществуващите такива, като например преференциални цени за изкупуване на електроенергия от възобновяеми източници, произведена от инсталации с обща инсталирана мощност под 1 MW. Изграждането на нови мощности за енергия от възобновяеми източници ще се извършва на пазарна основа и без предоставянето на инвестиционна или оперативна финансова подкрепа. Допълнителните политики и мерки за 2021—2030 г. включват: подпомагане за присъединяване към мрежата; увеличаване на използването на интелигентни мрежи и системи за съхранение; преразглеждане и прилагане на законодателните промени в административните процедури.

Що се отнася до **електроенергийния** сектор, целта на България до 2030 г. е да покрие дял от 30,33 % от потреблението си на електроенергия от възобновяеми енергийни източници. Според плана се предвижда увеличение в електроенергийния сектор на електроенергията от възобновяеми източници предвид нарастващия дял, който се произвежда от слънчева и вятърна енергия и от биомаса. Прогнозите са за увеличение на дела на електроенергията от възобновяеми източници в електроенергийния сектор с 0,55—1,24 процентни пункта годишно. Тези политики и мерки се считат за надеждни във връзка с постигането на целта.

¹⁴ В съответствие с член 4а, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2018/1999.

До 2030 г. се очаква делът на възобновяемите енергийни източници **в сектора на отоплението и охлаждането** да достигне 42,60 %. В плана се изчислява годишно увеличение на възобновяемите енергийни източници в сектора на отоплението и охлаждането с 1,15 процентни пункта (изчислено като разлика между дела на възобновяемата енергия между 2020—2030 г., разделен на броя години), без при изчислението да се посочва изрично ролята на отпадната топлина/отпадния студ. Това не е в съответствие със заложеното в Директивата за възобновяемите енергийни източници индикативно изискване за 1,3 процентни пункта годишно. В плана се посочва и предстоящата оценка на потенциала за възобновяема енергия и за оползотворяване на отпадна топлина и отпаден студ в сектора за отопление и охлаждане, която ще бъде изготвена до 31 декември 2020 г. Тези политики и мерки се считат за недостатъчни във връзка с постигането на целта.

Делът на възобновяемите енергийни източници в **транспорта** през 2030 г. е определен в окончателния план на 14,2 %, което представлява незначително увеличение с 0,2 % на амбициозността в сектора на транспорта. В плана се посочва съществуващото задължение за доставчиците за смесване на транспортни течни горива и възможността за промяна на този подход чрез въвеждане на квоти за всеки доставчик на възобновяема енергия, без обаче допълнително да се уточнява обосновката и ползите от такава възможна промяна на политиката. По отношение на биогоривата от ново поколение в плана се посочва, че бъдещите усилия ще бъдат насочени към приложни изследвания и по-широкомасщабни демонстрационни дейности. В него също така се изтъква и необходимостта от разработване на кампании за информиране на обществеността с цел повишаване на осведомеността на потребителите. Следва да се отбележи обаче, че тези мерки засягат потребителите само непряко, тъй като биогоривата от ново поколение ще бъдат смесени в конвенционални транспортни горива.

Енергийна ефективност

Националният принос на България за **енергийната ефективност** през 2030 г. е 17,5 Мтое за първичното потребление на енергия и 10,3 Мтое за крайното потребление на енергия. Равнището на амбициозност на приноса по отношение на окончателното потребление на енергия през 2030 г. е значително намалено в сравнение с проекта на НПЕК и показва много ниска степен на амбициозност. Равнището на амбициозност на приноса по отношение на първичното потребление на енергия е леко увеличено и отразява ниско равнище на амбициозност в сравнение с усилията на равнище ЕС.

Представените **политики и мерки**, които ще продължават и след 2020 г., са насочени предимно към производството/разпределението на енергия и санирането на сгради (жилищни и нежилищни). Те представляват главно адаптиране или разширяване на съществуващите мерки. Новите мерки не са ясно посочени. В някои случаи не са представени достатъчно подробни данни, за да се прецени кои мерки са нови, кои са вече съществуващи и кои се засилват, тъй като липсват точни срокове за изпълнение.

Като цяло предложените политики и мерки следва да бъдат достатъчни във връзка с постигането на целта, тъй като позволяват при сценария с допълнителни мерки да се достигне до желаното равнище на амбициозност. Като се има предвид обаче, че въздействията и икономите на енергия не са подробно оценени количествено, е трудно да се прецени дали предложените политики и мерки са надеждни.

В плана се определя постигане на равнището на **кумулятивни икономии от 4,36 Мтое** съгласно член 7 от Директивата за енергийната ефективност¹⁵. България възнамерява да постигне тези икономии, като въведе както схемата за задължения за енергийна ефективност (СЗЕЕ), така и алтернативни мерки. Тези политики и мерки се считат за достатъчни във връзка с изпълнението на целта, като се има предвид предоставената от България количествена оценка. Въпреки това няма информация за начина, по който съществуващата СЗЕЕ ще стане по-ефективна. В миналото това беше проблем. Освен това очакваните икономии, произтичащи от националния механизъм за финансиране на енергийната ефективност, изглеждат доста високи. От съществено значение за постигането на очакваните икономии е правилното установяване и прилагане на съответните действия.

Дългосрочната стратегия за саниране съгласно Директивата относно енергийните характеристики на сградите не е представена заедно с НПЕК, макар че обществената консултация във връзка с нея е приключила през август и скоро се очаква нейното финализиране. Въпреки това в плана се изброяват редица основни действия за саниране на сгради с количествена цел за санирането на общо 22,2 млн. м² до 2030 г., на 49,6 млн. м² до 2040 г. и на 55,8 млн. м² до 2050 г., като се предоставят оценки на общите икономии на енергия и емисии на CO₂. Повече от мерките представляват продължения на съществуващите такива. България си е поставила по-амбициозна цел за саниране на сгради, притежавани и използвани от централната администрация, като определя законово изискване, съгласно което трябва да се предприемат годишни мерки за подобряване на енергийните характеристики на поне 5 % от общата разгърната брутна застроена площ на всички отоплявани и охлаждащи държавни сгради, използвани от публичната администрация.

Механизмите за финансиране във връзка със санирането на сградите са представени в общ план. Липсват обаче конкретна информация и данни (потребности от инвестиции и източници, икономии на енергия/м² и др.). Тази информация е необходима за цялостна оценка на равнището на амбициозност, ефективност и осъществимост на мерките и на начина, по който те се свързват с етапните цели и показателите за измерване на напредъка, за да бъдат включени в националната дългосрочна стратегия за саниране (трябва да бъдат представени до 10 март 2020 г.). Тези етапни цели и показатели за измерване на напредъка са задължителни елементи на окончателния НПЕК (и на проекта на НПЕК) и не са налице.

Енергийна сигурност

Поддържането на високо равнище на сигурност на доставките е приоритет при текущото преустройство на енергийната система, като се цели **възобновяемата електроенергия** в системата да достигне 30,33 % и дялът на местната възобновяема енергия да се увеличи до 27,09 % в брутното крайно потребление до 2030 г. Когато се разглеждат рисковете, в плана трябва да се вземат предвид плановете на другите свързани държави членки.

Що се отнася до **диверсификацията на източници и маршрути**, България работи целенасочено за прилагането на стратегия, която позволява достъп до различни източници за доставка на природен газ както чрез тръбопровод от южния газов коридор, така и чрез

¹⁵ Директива 2012/27/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 г. относно енергийната ефективност, изменена с Директива (ЕС) 2018/2002.

доставка на втечен природен газ (LNG). По отношение на пазара на газ две междусистемни връзки, съответно с Гърция и Сърбия, се ползват от условията за проекти от общ интерес. Изпълнението на проектите ще увеличи капацитета на пазара с 10 bcm и ще допринесе за сигурността на доставките на държавата и диверсификацията на маршрутите. В плана се предвиждат значителни допълнителни мерки и инвестиции в **съхранение на природен газ** и електроенергия и мрежова инфраструктура, като помпените технологии за съхранение, използването на подземно съхранение на газ и съхранението на LNG се посочват като основните технологии за подобряване на сигурността на енергийните доставки. Планът включва и съображения относно киберсигурността в енергийния сектор. Планираните политики и мерки се считат за надеждни във връзка с постигането на целите, тъй като България вече е взела решения да инвестира или да стане заинтересована страна по определени проекти, свързани с целите.

В плана не са направени подходящи връзки с **плановите за действие при извънредни ситуации** във връзка с газ, електроенергия и нефт, които са предвидени от приложимите секторни правила. По-конкретно не се посочва нефт.

С него се въвеждат политики за поддържане на подходящи мощности във всички части на **веригата за доставки на ядрено гориво** и за гарантиране на сигурността на доставките на гориво, макар че са предоставени не толкова подробни данни. В плана е определена конкретна програма (договорена с ЕНО) за диверсификация на доставките на ядрено гориво. Програмата е разделена на три етапа, първият от които вече се изпълнява. От полза би било да се предоставят по-подробни данни във връзка с тези мерки.

Вътрешен енергиен пазар

В плана се посочва, че България определя **равнище на междусистемна свързаност** от поне 15 % до 2030 г., с което изпълнява определената цел на равнище ЕС. Настоящите проекти от общ интерес за повишаване на капацитета на междусистемна свързаност на България с Гърция и Румъния (съответно 1500 MW и 1200 MW) помагат на България да повиши съответния си капацитет на междусистемна свързаност и да постигне целта на ЕС за междусистемна свързаност в сектора на електроенергията. Включен е анализ на това как нарастващото търсене на електроенергия влияе върху равнището на междусистемна електроенергийна свързаност и необходимостта от инфраструктура.

Постигнат е значителен напредък по отношение на **свързването на пазарите** „ден напред“ и в рамките на деня с Румъния и Гърция, което трябва да бъде приветствано.

С оглед на целта на електроенергийния сектор за 30,33 % електроенергия от възобновяеми източници до 2030 г. се предоставя преглед на развитието на различните източници на **гъвкавост**, необходима за интегриране на нарастващия дял на възобновяемата енергия в електроенергийната система. Съпътстващите мерки и политики, които трябва да приведат в действие някои от тези източници на равнището на разпределителната система, остават общи и неясни (напр. оптимизация на потреблението на местните балансиращи пазари) или дори не съществуват (напр. съхранение чрез битови батерии или такива, използвани на ниво квартал).

В плана се предоставя частичен преглед на **текущите условия на пазара** на газ, по-специално по отношение на равнищата на конкуренция и ликвидност на пазарите. Въпроси, които не са отчетени в достатъчна степен в измерението „Вътрешен пазар“, са

очакванията за развитието на пазарните дялове и съотношенията на концентрациите, както и надеждна цел за премахване на регулираните цени. По отношение на вътрешния пазар на електроенергия в окончателния план се предвижда насърчаването на цени, които се определят от конкуренцията, чрез постепенно дерегулиране на цените до 2025 г. Освен това целите и мерките, свързани с участието на потребителите и гъвкавостта на системата, са обосновани, но би било от полза да има ясни законодателни и регулаторни стъпки и график за изпълнение, за да могат да бъдат надеждни с оглед постигането на целите. Що се отнася до оптимизацията на потреблението и групирането, недискриминационното участие на възобновяема енергия, съхранението, интелигентните измервателни уреди, интелигентните мрежи, общата защита на потребителите и ценовите сигнали в реално време, свързаните цели и мерки продължават да бъдат общи (напр. липса на график за въвеждането на интелигентни измервателни уреди) или дори не съществуват (напр. мерки по отношение на съхранението, цели и мерки по отношение на интелигентните мрежи).

В окончателния план все още липсва оценка на проблема с **енергийната бедност** (липсва оценка на броя на домакинствата в положение на енергийна бедност, както няма и индикативна цел за намаляване на този брой). Във всички разгледани сценарии за въздействието върху климата повишаването на цените на суровините може значително да намали реалния доход и да увеличи бедността. Анализът на социалното въздействие не е цялостен; не са предоставени прогнозни данни в социалните области, включително за секторите на достъпните жилища и социалните жилища. Освен това все още няма определение за домакинства в положение на енергийна бедност. Това не позволява на България да премине към напълно либерализиран пазар, като същевременно защитава лицата в нужда. Положително обстоятелство е, че са включени допълнителни цели на политиката и мерки, свързани с енергийната ефективност, включително приоритетно третиране за домакинства в положение на енергийна бедност и национална програма за саниране на многофамилни жилищни сгради (няма конкретна насоченост към домакинства в положение на енергийна бедност, но се очаква да оказва въздействие върху тях). Като цяло обаче определените от България цели и мерки за преодоляване на енергийната бедност се нуждаят от допълнителни уточнения, като се вземе предвид конкретната ситуация с енергийната бедност в държавата. Към днешна дата единствената съществуваща специална мярка, която е в сила и се посочва в плана, са Законът за социално подпомагане и Наредбата от 2008 г. за целева помощ за отопление, които изглеждат са с ограничен обхват предвид ситуацията с енергийната бедност в България.

Научни изследвания, иновации и конкурентоспособност

В плана са открити 13 специфични цели в областта на научните изследвания и иновациите, които са свързани главно с енергетиката. Те обаче са от качествено естество, като са представени малко подробности или информация относно сроковете. Повече цели са по-скоро общи, освен няколко, които са по-специфични, като например „внедряване на нови топлоизолационни материали за остъквени повърхности“. Въпреки че в НПЕК се изтъква, че разходите за научни изследвания и иновации са се увеличили във всички сектори от 0,2 % от БВП през 2017 г. на 0,75 % през 2018 г., в него не са определени цели за финансиране. Като част от стратегията си за научни изследвания за периода 2017—2030 г. България постепенно увеличава бюджета си за научни изследвания, като целта ѝ е да достигне 1 % от БВП до 2025 г. Тази цел обаче не е специално насочена към енергийните сектори. „Иновационната стратегия за интелигентна специализация“ за периода 2021—2027 г. и свързаният с нея план за действие — като и двата документа са в

процес на разработване — са централните инструменти на политиката, посочени в НПЕК. Стратегията и планът за действие ще бъдат изготвени въз основа на съществуващата програма „Иновационна стратегия за интелигентна специализация на Република България 2014—2020 г.“. За тях обаче липсва описание. Остава неясно и дали планираните мерки в областта на научните изследвания и иновациите са свързани с тази стратегия. Планираните програми подпомагат по-специално приоритета за регионална взаимосвързаност на политиката в областта на енергийната сигурност, но очевидно подпомагат и постигането на 13-те цели в областта на научните изследвания и иновациите. Описаната малко по-подробно специално планирана насоченост към иновациите във връзка с енергийната ефективност и качеството на въздуха се отнася до множество цели на политиката в областта на научните изследвания и иновациите.

Съгласно целите за научни изследвания, иновации и конкурентоспособност България признава необходимостта от внедряване на нови технологии за намаляване на загубите по мрежата, разширяване на енергийния пазар, справяне с предизвикателствата на декарбонизацията, намаляване на вредните емисии и енергийните разходи за потребителите и подобряването по този начин на качеството на живот на хората. Освен по-специфични за технологиите цели България включва и множество общи политики и мерки, които се отнасят по-скоро от общата конкурентоспособност. В НПЕК обаче не са описани достатъчно подробно относимите към конкурентоспособността аналитични елементи, като например информацията относно патенти и изследователи.

Планът на България включва главно целта за 2030 г. за 32 GWh потребление на водород, произведен с помощта на възобновяема електроенергия, в транспортния сектор. До 2030 г. държавата очаква около 47 GWh от електроенергията от възобновяеми източници да бъде използвана за производството на водород от възобновяеми източници. Планира се пилотен проект за производство на водород с обща инсталирана мощност от 20 MW.

Посочено е и сътрудничество по линия на **Стратегическия план за енергийните технологии (SET)**. Дейностите, свързани с енергийната ефективност в жилищата и с интелигентните енергийни мрежи, са конкретно обвързани със Стратегическия план за енергийните технологии. НПЕК не ангажира България с някакъв конкретен план за изпълнение. Няма описание на начина, по който дейностите трябва да бъдат разпределени съгласно специфичните планове за изпълнение. Липсва и разяснение на това как Стратегическият план за енергийните технологии ще помогне на България да изпълни националните си цели в областта на енергетиката и климата.

Не са определени конкретни и измерими цели по отношение на конкурентоспособността. Посочено е сътрудничество по линия на Стратегическия план за енергийните технологии, но връзката между европейските и националните усилия все още не е развита.

4. СЪГЛАСУВАНОСТ, ПОЛИТИЧЕСКИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ И ИНВЕСТИЦИИ

При включените политики и мерки се отчитат някои **взаимовръзки** между различните измерения, но често само по качествен начин. Има например много случаи, в които същите политики и мерки са изброени в повече от едно измерение или в които се предполага, че положителни (или отрицателни) влияния имат отношение към повече от едно измерение. В окончателния план се признава например значението на развитието на инфраструктурата за пренос на електроенергия и използването на интелигентни мрежи или съоръжения за

съхранение в подкрепа на интегрирането на възобновяема енергия в измерението „Декарбонизация“. Накратко са разгледани и въпроси като социално-икономическите ефекти от декарбонизацията на икономиката, въздействието на либерализацията на пазара върху уязвимите клиенти и енергийната бедност.

Въпреки че в плана не се обхваща изрично прилагането на **принципа за поставяне на енергийната ефективност на първо място**, енергийната ефективност се счита за основен приоритет и се признава връзката ѝ с измерението „Декарбонизация“ и „Възобновяеми енергийни източници“. Освен това, що се отнася до енергийната сигурност, енергийната ефективност се свързва в по-голяма степен с оптималното използване на националните запаси от въглища и подобренията в областта на ядрената енергия, отколкото с икономииите по отношение на търсенето. В НПЕК не се разглежда въпросът по какъв начин свързаните с изменението на климата рискове могат да засегнат енергийните доставки (напр. горски пожари и бури, които унищожават ресурсите от биомаса и енергийните мрежи, наличие на водна енергия). В раздел 5 се разглежда единствено въздействието върху водната енергия (напр. оценка на въздействието на НПЕК), но то не е отразено в измерението „Енергийна сигурност“.

Необходимо е да се уточнят свързаните с климата рискове в раздела за енергетиката, като установяването им трябва да бъде последвано от конкретни политики и мерки. При мерките за енергийна ефективност трябва да се вземат предвид съпътстващите ползи от адаптирането и взаимното компенсиране, които ще са налице съгласно бъдещите климатични условия.

Като цяло основните цели са разширяване на инфраструктурата и газификация. Не е отделено достатъчно внимание на решенията от страна на търсенето, които биха могли да осигурят алтернатива на тези инвестиции. Липсва информация относно съпътстващите адаптационни ползи от енергийната ефективност, например тези, които могат да възникнат в областта на топлинното управление на сградите.

България не е определила дългосрочни цели по отношение на насърчаването или внедряването на нисковъглеродни технологии. Държавата планира да продължи да разчита на производство на енергия от въглища и от други изкопаеми горива. Настоящият ръст в производството на възобновяема енергия е скромнен. Предоставената информация показва, че без допълнителни мерки, които да ускорят прехода, България ще се изправи пред предизвикателства при изпълнението на целите за въглеродна неутралност в средносрочен и дългосрочен план.

По отношение на аспектите, свързани с **честния и справедлив преход**, в плана отчасти се разглеждат Европейският зелен пакт и ангажиментите на България за декарбонизация на икономиката ѝ до 2050 г. В него не се разглежда бъдещето на добива на лигнитни въглища и производството на електроенергия. В окончателния НПЕК изглежда съществува напрежение между целта за насърчаване на нисковъглеродното икономическо развитие, от една страна, и целта за цялостно използване на вътрешните ресурси от въглища, заедно с използването на газ като преходно гориво, от друга страна. В НПЕК липсва по-съществен анализ на по-нататъшното използване на производството на електроенергия на базата на въглища (включително очакваното въздействие на нарастващите цени на въглерода върху конкурентоспособността на активите за производство на електроенергия от въглища и върху финансовата стабилност на държавните предприятия, разчитащи на производството на електроенергия от въглища). В по-общ план, въпреки че справедливият преход е

частично интегриран в плана, в нито един раздел от документа не се обръща достатъчно внимание на въпроса как да се постигне справедлив преход към неутрална по отношение на климата икономика, като социално-икономическото въздействие не може да бъде ясно определено.

В окончателния НПЕК се съдържа оценка на **потребностите от инвестиции**, в която подробно са описани потребностите по сектор и подсектор и се уточняват съответните инвестиционни периоди. Потребностите от кумулативни инвестиции, свързани със секторите на потребление на енергия, производство на топлинна и електрическа енергия и инфраструктурата, възлизат на 42,7 млрд. евро съгласно сценария с допълнителни мерки. Това съответства на годишни инвестиции от порядъка на 7 % от БВП¹⁶ за периода 2021—2030 г. Основните установени източници на финансиране се предимно на равнище ЕС. Като източник на финансиране са посочени частни инвестиции, но липсва анализа на тяхната роля и обхват. В плана липсва яснота по отношение на методологията за оценяване на заявените потребности от инвестиции и логиката, на която се основават моделът и допусканията. Не се предоставя и конкретна информация за това каква част от необходимата инвестиция вече е осигурена. Изготвянето на оценка на окончателният състав на микса от финансиране е трудно, тъй като липсва разбивка на съответните дялове на средствата от ЕС, средствата от националния бюджет и частните средства.

Описание на съществуващите **енергийни субсидии** е представено като списък с мерки за подпомагане и безвъзмездни средства за ВЕИ, високоефективно комбинирано производство на енергия и безплатни квоти за емисии за инсталации за производство на електроенергия. В плана не се отразяват изцяло международно използваните определения и България не разглежда мерките за подпомагане като субсидии. В НПЕК не се определя срок за постепенното премахване на субсидиите.

Макар че в окончателния план се съдържа анализ на взаимодействията с **политиката за качеството на въздуха и за емисиите във въздуха**, единствените предоставени количествени данни за взаимодействия и прогнози се основават на сценарий с допълнителни мерки. Това е така въпреки прогнозираното увеличено използване на биоенергията във всички сектори. Липсва описание на ефектите от полезните взаимодействия и взаимното компенсиране, а степента, до която прогнозите във връзка с въздуха са в съответствие с прогнозите за парникови газове, е неясна. Всичко това е обезпокоително, тъй като основните сектори, при които има емисии на замърсители на въздуха, са всъщност много подходящи за политиките в областта на енергетиката и климата (производство на електроенергия и топлина, битово отопление и автомобилен транспорт).

В окончателния план е подобрен анализът на **кръговата икономика** и на нейния потенциал за намаление на емисиите на парникови газове, като е налице конкретна насоченост към управлението на отпадъците, което е проблемна област за България. В НПЕК се предлагат мерки за полезни взаимодействия с оглед разрешаване на въпроса с отпадъците, производството на възобновяема енергия и намалението на емисиите.

¹⁶ На база БВП на България през 2019 г. (източник: Евростат), който е около 60,7 млрд. евро.

България посочва, че съществуват планове за използването на **биомаса** като източник на възобновяема енергия, като е налице висок потенциал по отношение на отпадъците и остатъците от селското и горското стопанство. Наблюдава се намаление на поглътителите, като се има предвид възрастта на горите и тяхното развитие, но в плана се твърди, че увеличеното използване на биомаса няма да повлияе на поглътителите в областта на ЗПЗГС. В плана се посочва, че се прилагат критериите за устойчивост в Директива (ЕС) 2018/2001, макар че могат да бъдат предоставени по-конкретни мерки или гаранции, че тези критерии ще бъдат запазени.

Взаимодействията между развитието на източници на възобновяема енергия и **биоразнообразието** са описани на теоретично равнище. Въпреки че окончателният план представлява подобрене на проектоплана, би било по-добре, ако бъдещите планове включват по-конкретни мерки, например когато се посочват дейностите по залесяване.

В НПЕК липсва консолидирана количествено изразена **макроикономическа оценка** на въздействието на планираните политики и мерки върху показатели като общо равнище на заетост, равнища на заетост по конкретни сектори и потребление.

Окончателната версия на плана отговаря частично на изискванията за **прозрачност на данните** и използването на европейската статистика.

5. НАСОКИ ОТНОСНО ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА НАЦИОНАЛНИЯ ПЛАН В ОБЛАСТТА НА ЕНЕРГЕТИКАТА И КЛИМАТА И ВРЪЗКАТА С ВЪЗСТАНОВЯВАНЕТО ОТ ИЗВЪНРЕДНОТО ПОЛОЖЕНИЕ ВЪВ ВРЪЗКА С COVID-19

България трябва да придвижи бързо изпълнението на окончателния си интегриран национален план в областта на енергетиката и климата, за който Комисията бе уведомена на 9 март 2020 г. В настоящия раздел се предоставят някои насоки за България във връзка с етапа на изпълнението.

В този раздел се разглежда също така връзката между окончателния план и усилията за възстановяване след извънредното положение във връзка с COVID-19, като се посочват възможните приоритетни мерки на политиката в областта на енергетиката и климата, които България може да вземе предвид при разработването на националния си план за възстановяване и устойчивост в контекста на Механизма за възстановяване и устойчивост¹⁷.

¹⁷ На 17 септември 2020 г. Комисията представи Годишната стратегия за устойчив растеж за 2021 г. (COM(2020) 575 final), както и указания, предназначени да помогнат на държавите членки да подготвят и представят своите планове за възстановяване и устойчивост по последователен начин. Насоките нямат отношение към преговорите по предложението за регламент за Механизма за възстановяване и устойчивост в Европейския парламент и Съвета (работен документ на службите на Комисията, Указания до държавите членки — Планове за възстановяване и устойчивост, SWD(2020) 205 final).

Насоки относно изпълнението на националния план в областта на енергетиката и климата

Целта на България за 2030 г. за емисии на парникови газове (ПГ), които не са обхванати от схемата на ЕС за търговия с емисии (необхванати от СТЕ), е 0 % в сравнение с 2005 г. в съответствие с Регламента за разпределяне на усилията (РРУ). Чрез изпълнението на посочените в плана допълнителни политики се предвижда, че България би могла да изпълни тази цел, като се предполага, че се запазва задължението за положително или нулево салдо за земеползването, промените в земеползването и горското стопанство (ЗПЗГС). Заключение то зависи обаче от използваните изчисления за стойностите на емисиите за 2005 г.¹⁸.

Приносът на България към целта на ЕС за възобновяеми енергийни източници до 2030 г. е подходящ в сравнение с дела, който е резултат от формулата в приложение II към Регламента относно управлението, докато приносите ѝ към целта за енергийна ефективност за 2030 г. са съответно ниски и много ниски. Следователно българският план оставя много възможности за по-нататъшно разработване и засилване на политиките и мерките както по отношение на възобновяемите енергийни източници, така и по отношение на енергийната ефективност, така че да се допринесе в по-голяма степен за целите на ЕС в областта на климата и енергетиката и да се укрепи екологичният преход.

По отношение на **възобновяемите енергийни източници** България е поела ангажимент за цялостна цел за възобновяема енергия от 27 %, диференцирана чрез секторни прогнози. От полза за държавата би било да са налице по-конкретни секторни цели и конкретни действия в допълнение към вече описаните в плана мерки на политиката¹⁹. Това също така би улеснило оценката и наблюдението на бъдещите допълнителни мерки и действия, за да се осигури по-добър общ резултат. В сектора на отоплението и охлаждането от полза за България по-специално би било увеличаването в максимална степен на ролята на възобновяемите енергийни източници и насърчаването на ролята на отпадната топлина. Освен това навлизането на електроенергията от възобновяеми източници ще бъде подобро в значителна степен чрез осигуряване на еднакви условия на конкуренция на пазара на електроенергия. В този контекст внимателната оценка на регулаторната, структурна и административна система би спомогнала в значителна степен за премахването на всякакви бариери и тежки процедури, рационализиране на лицензирането и по-широко използване на споразумения за изкупуване на енергия.

Що се отнася до **енергийната ефективност**, би било от полза за България, ако приеме и приложи допълнителни политики и мерки, предназначени за постигане на допълнителни икономии на енергия до 2030 г. Въздействията и очакваните икономии на енергия в резултат на предложените политики и мерки трябва да бъдат внимателно оценени, за да се гарантира, че те ефективно допринасят за целите. Подробен списък на всички необходими

¹⁸ Когато се използва стойността през базовата 2005 г. от Решението за разпределение на усилията, прогнозите на България СДМ не отговарят на целта ѝ в РРУ за 2030 г.

¹⁹ През ноември 2020 г. Комисията ще приеме европейска стратегия относно енергията от възобновяеми източници в морето, която ще осигури визия и редица инициативи на политиката за управление до 2050 г. на масивно, разходоефективно и устойчиво разширяване на мащаба на възобновяемите енергийни източници, разположени в морето, и свързаните с тях вериги за създаване на стойност в целия ЕС.

елементи съгласно приложение III към Регламента относно управлението ще помогне при изпълнението на целта във връзка със задължението за икономии на енергия съгласно член 7 от Директивата за енергийната ефективност. Освен това подобренията във функционирането на схемата за задължения за енергийна ефективност биха я направили по-разходоэффективна. България се приканва също така да прилага по подходящ начин принципа за поставяне на енергийната ефективност на първо място във всички области на енергийната система, особено при планиране на допълнителни инвестиции в газовата инфраструктура. Също така е важно новите механизми за финансиране да са насочени към проекти, осигуряващи високо ниво на икономии на енергия; това може да включва използването на средствата, предназначени за екологичния преход, за финансиране на политиката в областта на енергийната ефективност.

Подобряването на енергийната ефективност в сградите е с голям потенциал за ускоряване на икономии на енергия и допринасяне за възстановяването на икономиката след пандемията от COVID-19. Въз основа на импулса на инициативата „**Вълна на саниране**“²⁰ България има възможност да засили усилията си за подобряване на енергийните характеристики на съществуващия сграден фонд с конкретни мерки, цели и действия, като обръща дължимото внимание на енергийната бедност. Допълнителна подкрепа за обновяването на публични и частни сгради може да бъде предоставена чрез увеличаване на публичното финансиране и осигуряване на ефект на лоста върху бюджета на ЕС и националния бюджет със средства от частния сектор, като се комбинират безвъзмездни средства, заеми, гаранции и субсидии за заеми. Очаква се България да представи надеждна и цялостна дългосрочна стратегия за саниране в съответствие с член 2а от Директивата относно енергийните характеристики на сградите. Дългосрочната стратегия за саниране има за цел да се определи пътна карта за декарбонизация до 2050 г., включваща амбициозни етапни цели за 2030, 2040 и 2050 г., показатели за измерване на напредъка, очаквани енергийни и по-широки ползи, мерки и действия за саниране на сградния фонд и силен финансов компонент с механизми за мобилизиране на публични и частни инвестиции.

По отношение на **енергийната сигурност** би било от полза за България, ако съчетае стратегията си за получаване на достъп до различни източници на природен газ, включително декарбонизирани газове, със специфични мерки за интегриране на съответните сектори. Това ще спомогне за оптимизирането и преустройството на енергийната система като цяло, вместо да се върви към декарбонизация и независимо повишаване на ефективността във всеки сектор. Засилената роля на ядрената енергия, описана в плана в областта на енергетиката и климата на България, има потенциал да спомогне за подобряване на енергийната сигурност само ако бъдат въведени специфични мерки за диверсификация на доставките на ядрени материали и ядрени горива.

По отношение на функционирането на **енергийния пазар** би било от полза за България да поддържа стабилен курс във връзка с реформите в областта на енергетиката и либерализацията на пазара, включително постепенното премахване на регулираните цени и по-тясната интеграция на газовия и електроенергийния сектор с тези на нейните съседи.

²⁰ Съобщение „Вълна на саниране за Европа — екологизиране на нашите сгради, създаване на работни места, подобряване на качеството на живот“, COM(2020) 662 и SWD(2020) 550.

По-нататъшните усилия за подобряване на функционалната независимост на националния регулаторен орган, увеличаването на разпределеното по отношение на него финансиране и набирането на по-квалифициран персонал ще осигурят по-добро прилагане на пазарните правила и мерки с цел повишаване на ликвидността и прозрачността на пазара на едро и ще бъдат от полза за всички участници, като се подготви безпроблемната интеграция в регионалните и европейските пазари. Увеличените възможности на потребителите на пазарите на дребно ще спомогнат за пораждането на реална конкуренция, ще подобрят качеството на услугата и ще доведат до по-голямо удовлетворение на потребителите. Това може да бъде постигнато чрез мерки на политиката, свързани със съхранението и интелигентните мрежи, гъвкавостта на системата, ценовите сигнали в реално време, оптимизацията на потреблението и групирането, произвеждащите потребители, енергийните общности, общата защита на потребителите и недискриминационното участие на възобновяемата енергия.

От полза за България би било да определи ясни показатели за проследяване на постигането на етапните цели по отношение на целите си за **научни изследвания, иновации и конкурентоспособност**. С течение на времето събирането на подробни данни за научните изследвания, иновациите и конкурентоспособността ще бъде полезно за укрепването на този процес. България ще трябва да гарантира, че тази дейност е свързана с вече предприетите дейности по Стратегическия план за енергийните технологии. Държавата ще извлече ползи и от по-нататъшно укрепване на връзката между целите за конкурентоспособност и политиките и мерките, които трябва да бъдат въведени до 2030 г. в различните засегнати сектори.

Тъй като основните източници на финансиране са предимно на равнище ЕС, трябва да се изяснят ролята и обхватът на посочените в плана различни източници на финансиране за задоволяване на **потребностите от инвестиции**, както и размерът на необходимото финансиране за инвестиции, което вече е било обезпечено. Трябва да бъдат изяснени относителните дялове на средствата от ЕС, средствата от националния бюджет и частните средства за задоволяване на установените потребности от инвестиции. Този анализ може да бъде подобрен чрез представяне на методологията, използвана за оценка на заявените потребности от инвестиции, плюс логиката, която е в основата на модела и направените предположения. Съществува възможност за подобряване на бизнес средата за подпомагане на инвестициите: въпреки многото мерки, предприети за премахване на пречките пред инвестициите, тяхното въздействие остава ограничено поради липса на последващи действия и контрол върху тяхното изпълнение.

България се приканва да продължи с настоящите усилия за **регионално сътрудничество** с оглед засилване на обмена и инициативите, които ще улеснят изпълнението на националния план в областта на енергетиката и климата, по-специално по отношение на съответните трансгранични въпроси, включително тези в контекста на Групата на високо равнище за свързаност на газопреносните системи в Централна и Югоизточна Европа (CESEC). България се приканва също така да използва по-добре потенциала на **многостепенните диалози в областта на климата и енергетиката**, за да се ангажира активно и да провежда дискусии с регионалните и местните органи, социалните партньори, организациите на гражданското общество, бизнес общността, инвеститорите и други заинтересовани страни и да обсъжда с тях различните сценарии, предвидени за нейните политики в областта на енергетиката и климата.

В усилията си да осъществи преход в енергийната система към нисковъглеродни източници България е изправена пред предизвикателството да взема предвид **аспектите, свързани с честния и справедлив преход**. По-специално държавата трябва да разработи по-цялостна оценка на социалното въздействие и въздействието върху заетостта и уменията, което ще окажат планираните цели, политики и мерки. Това се отнася по-конкретно за въгледобивните региони, свързаната с тях промишленост и промишлеността с висок въглероден интензитет. Предложените мерки за смекчаване на въздействието на прехода ще изискват също и допълнителни данни и анализ. В този контекст механизмът за справедлив преход, който е част от Европейския зелен пакт, предоставя възможност да се увеличат усилията чрез предоставяне на финансова и техническа помощ.

Що се отнася до усилията за справяне с **енергийната бедност**, би било от полза, ако България предприеме ясни законодателни и регулаторни стъпки и предостави по-подробна информация за сроковете за изпълнение между 2021 и 2030 г. Такава информация би могла да включва оценка на броя на домакинствата в положение на енергийна бедност и индикативна цел за намаляване на този брой, заедно с подходящи политики и мерки. България се насърчава да направи справка с Препоръката на Комисията от 14 октомври 2020 г. относно енергийната бедност и придружаващия я работен документ на службите на Комисията, в които се предоставят насоки относно определянето и количественото изразяване на броя на домакинствата в положение на енергийна бедност и относно подкрепата на равнище ЕС, достъпна за политиките и мерките на държавите членки в областта на енергийната бедност. В този контекст набраната скорост на инициативата на Европейския зелен пакт „Вълна на саниране“ предоставя възможност за засилване на усилията за справяне с енергийната бедност чрез подобряване на енергийните характеристики на съществуващия сграден фонд посредством специални мерки и конкретни действия. Енергийната бедност може да бъде преодоляна, наред с други мерки, чрез специфично подпомагане на социално иновативни решения и социални предприятия, които работят за справяне с това предизвикателство (например кампании за повишаване на осведомеността в областта на енергетиката, преквалификация на безработни лица като енергийни съветници, подпомагане на екологосъобразни инсталации чрез кооперативи, закупуване на енергоспестяващи уреди за социални предприятия, които да се отдават под наем). Ще бъде важно да се гарантира повишаване на квалификацията на работната сила в строителния сектор.

България се приканва да разшири и актуализира докладването относно **енергийните субсидии** и да активизира действията си за постепенно премахване на субсидиите, по-специално за изкопаемите горива. Бързото постепенно премахване на установените в НПЕК и неотдавнашните анализи на Комисията субсидии за изкопаеми горива чрез по-нататъшното разработване и изпълнение на подробни планове със съответните срокове (заедно с мерки за намаляване на риска от енергийна бедност на ниво домакинства) би засилило допълнително зеления преход.

По отношение на всички инвестиции за изпълнение на националния план в областта на енергетиката и климата България се приканва да гарантира, че те са в съответствие с националните, регионалните или местните планове за **намаляване на замърсяването на въздуха**, като например Националната програма за контрол на замърсяването на въздуха (НПКЗВ), и съответните планове за управление на качеството на въздуха.

При изпълнението на своя план България се приканва да използва **по възможно най-добрия начин различните налични източници на финансиране**, като съчетава увеличено публично финансиране на всички равнища (национално и местно, както и финансиране от ЕС) с ефекта на лоста и привличането на частното финансиране. В таблици 1 и 2 от приложение I е представен преглед на източниците на финансиране от ЕС, които следва да бъдат на разположение на България през следващия многогодишен финансов период (2021—2027 г.), и на финансирането от ЕС, насочено към всички държави членки и дружества. За предстоящия период Европейският съвет се ангажира с включването във всички програми и инструменти на ЕС на действията в областта на климата и с обща цел поне 30 % от финансирането от ЕС да бъде в подкрепа на целите в областта на климата. В същото време разходите на ЕС следва да бъдат в съответствие с Парижкото споразумение и с принципа „не причинявай вреди“ на Европейския зелен пакт. На равнище ЕС финансиране за България ще бъде налично от фонда за иновации, както и от Модернизационния фонд въз основа на приходите от продажбата на квоти чрез търг съгласно схемата на ЕС за търговия с емисии.

Връзка с възстановяването от извънредното положение във връзка с COVID-19

Повечето от окончателните национални планове в областта на енергетиката и климата на държавите членки бяха изготвени преди извънредното положение във връзка с COVID-19 и в настоящия работен документ на службите се прави оценка на плана на България в този контекст. Независимо от това при прилагането на окончателния интегриран национален план в областта на енергетиката и климата на България ще трябва изцяло да се отчете контекстът на възстановяването след COVID-19.

В контекста на Механизма за възстановяване и устойчивост, който се очаква да започне да функционира на 1 януари 2021 г., **окончателният план представлява стабилна основа за България, за да разработи свързаните с климата и енергетиката аспекти на националния си план за възстановяване и устойчивост** и да постигне по-общите цели на Европейския зелен пакт.

По-специално посочените в плана достигнали зрялост инвестиционни проекти, както и ключовите базови реформи, насочени, наред с другото, към пречките пред инвестициите, трябва да бъдат финансирани предварително във възможно най-голяма степен. Връзката между инвестициите и реформите е от конкретно значение за националния план за възстановяване и устойчивост, за да се гарантира възстановяване в краткосрочен до средносрочен план и укрепване на устойчивостта в дългосрочен план. По-специално плановете на държавите членки за възстановяване и устойчивост следва да осигуряват ефективното преодоляване на предизвикателствата на политиката, изложени в приетите от Съвета специфични за всяка държава препоръки.

Освен това Комисията активно насърчава държавите членки да включат в плановете си за възстановяване и устойчивост инвестиции и реформи в редица водещи области²¹. По-специално водещите инициативи „Ускоряване“, „Санитарне“ и „Зареждане и презареждане“ са пряко свързани с действията в областта на енергетиката и климата и с окончателните национални планове в областта на енергетиката и климата. От съществено значение за

21 Вж. Годишна стратегия за устойчив растеж за 2021 г. (COM(2020) 575 final), стр. 9—12.

насърчаване на прехода в областта на климата и енергетиката във всички държави членки са и инвестициите и мерките съгласно водещата инициатива „Преквалификация и повишаване на квалификацията“ по-специално по отношение на екологосъобразните технологии.

На свой ред Механизмът за възстановяване и устойчивост ще предостави възможности за ускоряване на екологичния преход на България, като същевременно ще допринесе за икономическото възстановяване. За да се изпълни ангажиментът на Европейския съвет за постигане на целта за 30 % интегриране на климата както в многогодишната финансова рамка, така и в Инструмента на Европейския съюз за възстановяване, **планът за възстановяване и устойчивост на България ще трябва да включва минимум 37 % разходи, свързани с климата.** Реформите и инвестициите следва ефективно да се справят с предизвикателствата на политиката, посочени в специфичните за всяка държава препоръки на европейския семестър, и ще трябва да спазват принципа „не причинявай вреди“.

Въз основа на окончателния национален план в областта на енергетиката и климата на България и на определените за България в европейския семестър приоритети за инвестиции и реформи **службите на Комисията приканват България, докато разработва своя национален план за възстановяване и устойчивост, да разгледа следните свързани с климата и енергетиката инвестиции и мерки за реформи:**

- мерки в подкрепа на стратегията за постепенно премахване на въгледобива с ясен ангажимент във времето и осигуряване на честен и справедлив преход за районите, зависими от въглища и лигнитни въглища, придружен от ясна стратегия за насърчаване на възобновяемата енергия; мерки за реформиране на енергийния пазар;
- мерки за насърчаване на инвестициите в санирането на сградите, с приоритетна насоченост към жилищните сгради с най-лоши характеристики;
- мерки за подобряване на устойчивата транспортна инфраструктура и засилване на устойчивата мобилност.

Горепосочените мерки са индикативни по своята природа и не са изчерпателни. Те имат за цел да насочват обсъжданията при разработването на националния план за възстановяване и устойчивост. Те не предопределят позицията на Комисията относно предложените действия. Тази позиция, наред с другото, ще трябва да съответства на съгласувания законодателен текст относно Механизма за възстановяване и устойчивост.

ПРИЛОЖЕНИЕ I: ПОТЕНЦИАЛНО ФИНАНСИРАНЕ ОТ ИЗТОЧНИЦИ НА ЕС ЗА БЪЛГАРИЯ, 2021 — 2027 Г.

Таблица 1: Налични средства от ЕС, 2021—2027 г.: поети бюджетни задължения, млрд. евро

Програма	Сума	Коментари
Фондове по линия на политиката на сближаване (Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР), Европейски социален фонд (ЕСФ+),	9,8	По текущи цени. Включва финансиране за европейското териториално сътрудничество (ЕТС). Не включва суми, прехвърлени към Механизма за свързване на Европа.

Кохезионен фонд)		
Обща селскостопанска политика — Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони и преки плащания от Европейски фонд за гарантиране на земеделието.	7,7	По текущи цени. Поети бюджетни задължения съгласно многогодишната финансова рамка.
Механизъм за възстановяване и устойчивост	6,0	По цени от 2018 г. Индикативен пакет от безвъзмездни средства, сума за 2021—2022 г. и прогнозни бюджетни задължения за 2023 г. Основава се на прогнозите на Комисията за БВП от лятото на 2020 г.
Фонд за справедлив преход	1,2	По цени от 2018 г. Поети бюджетни задължения съгласно многогодишната финансова рамка (МФР) и Инструмента на Европейския съюз за възстановяване.
Модернизационен фонд	0,3	Сближаване: 7/10 от разпределянето на емисионните квоти трябва да осигурява приходи за Модернизационния фонд, разпределени условно на държавите членки за периода 2021—2030 г., като се приема цените на въглеродните емисии да са в размер на 20 EUR на тон.
Приходи от търгове в рамките на схемата за търговия с емисии	2,8	Индикативен: средна стойност от действителните приходи от търгове за 2018 и 2019 г., умножена по седем. Сумите през периода 2021—2027 г. ще зависят от количеството и цената на продадени на търг квоти.

Таблица 2: Налични средства от ЕС за всички държави членки, 2021—2027 г., млрд. евро

Програма	Сума	Коментари
„Хоризонт Европа“	91,0	По текущи цени. Включва кредити от Инструмента на Европейския съюз за възстановяване.
InvestEU	9,1	По текущи цени. Поети бюджетни задължения съгласно многогодишната финансова рамка (МФР) и Инструмента на Европейския съюз за възстановяване. Включва фонда InvestEU (бюджетна гаранция за публични и частни инвестиции) и консултантския център (технически консултации). Не се разглеждат бюджетни кредити, достъпни за бенефициерите чрез партньори по изпълнението, като Европейската инвестиционна банка.
Механизъм за свързване на Европа <ul style="list-style-type: none"> • Транспорт • Енергетика 	24,1 5,8	По текущи цени. Поетото бюджетно задължение във връзка с транспортния сектор включва прехвърления от Кохезионния фонд принос. Изключва финансиране за инфраструктура с двойна употреба във връзка с военната мобилност съгласно Механизма за свързване на Европа.
Механизъм за възстановяване и устойчивост	360,0	По цени от 2018 г. Неразпределени бюджетни задължения за заеми. Заемите за всяка държава членки няма да надвишават 6,8 % от нейния брутен национален доход.
Инструмент за техническа подкрепа	0,9	По текущи цени.
Програма за околната среда и действията по климата (LIFE)	5,4	По текущи цени.
Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони	8,2	По текущи цени. Поети бюджетни задължения съгласно Инструмента на Европейския съюз за възстановяване.
Фонд за иновации	7,0	Сближаване: 7/10 от разпределянето на емисионните квоти трябва да осигурява приходи за Фонда за иновации за периода 2021—2030 г., като се предполага цените на въглеродните емисии да са в размер на 20 EUR на тон.

Забележка и към двете таблици

Данните, предоставени от програми, обхванати от бюджета на ЕС, включват както предложенията съгласно предстоящата многогодишна финансова рамка, така и тяхното подсилване в рамките на инструмента на ЕС за възстановяване, който не е обхванат от бюджета на ЕС, освен ако е посочено друго.

Цитираните в настоящия документ данни се основават на заключенията на Европейския съвет от 17—21 юли 2020 г. Те обаче не предопределят резултата от текущите дискусии между Европейския парламент и Съвета относно елементите на пакета за възстановяване, като например многогодишната финансова рамка, секторните програми, тяхната структура и бюджетни пакети, които ще бъдат приключени в съответствие със съответната процедура за тяхното приемане.

За повечето от горепосочените средства подпомагането в областта на климата и енергийния преход е една измежду множество цели. За следващия период обаче Европейският съвет се ангажира с включването във всички програми и инструменти на ЕС на действията в областта на климата и с

обща цел поне 30 % от финансирането от ЕС да бъде в подкрепа на целите в областта на климата. Разходите на ЕС също така следва да бъдат в съответствие с Парижкото споразумение и с принципа „не причинявай вреди“ на Европейския зелен пакт.

Някои от изброените в таблица 2 програми предоставят финансиране чрез открита тръжна процедура за дружества, но не за публичната администрация.

ПРИЛОЖЕНИЕ II — ПОДРОБНА ОЦЕНКА НА НАЧИНА НА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРЕПОРЪКИТЕ НА КОМИСИЯТА

Препоръки		Оценка	
Декарбонизация — парникови газове	Без препоръка	n.a.	-
Декарбонизация — възобновяеми енергийни източници	Да повиши равнището на амбициозност за 2030 г., като предвиди дял на възобновяемата енергия от най-малко 27 % като принос на България за постигането на целта на Съюза за възобновяемата енергия за 2030 г., по формулата от приложение II към Регламент (ЕС) 2018/1999.	Изцяло изпълнена	Делът на възобновяемата енергия в брутно крайно потребление на енергия за 2030 г. е подходящ и в съответствие с дела, резултат от формулата в Приложение II към Регламента относно управлението. Това също е подобрене в сравнение с 25 % дял от проектоплана.
	Да включи индикативна крива в окончателния интегриран национален план в областта на енергетиката и климата, която да достига всички референтни стойности по член 4, буква а), подточка 2) от Регламент (ЕС) 2018/1999 в съответствие с този дял, с оглед на необходимостта от повишаване на равнището на усилията за колективно постигане на тази цел.	Изцяло изпълнена	България е включила индикативна крива за дела на възобновяемите енергийни източници до 2030 г., което е в съответствие с изискванията, определени в Регламента относно управлението.
	Да предвиди политики и мерки, които са подкрепени с подробни количествени данни, съобразени са със задълженията по Директива (ЕС) 2018/2001 на Европейския парламент и на Съвета и дават възможност за навременно и разходоефективно осигуряване на този принос.	Отчасти изпълнена	Планът включва подробна информация за планираните политики и мерки, повечето от които представляват разширения на съществуващите такива, като например преференциални цени за изкупуване на електроенергия от възобновяеми източници, произведена от инсталации с общо инсталирана мощност под 1 MW. Допълнителните политики и мерки за 2021—2030 г. включват: подпомагане за интеграция в мрежата, увеличаване на използване на интелигентни мрежи и системи за съхранение, преразглеждане и прилагане на законодателните промени в административни процедури.

	Да повиши равнището на амбициозност в сектора на отоплението и охлаждането, за да постигне индикативната цел по член 23 от Директива (ЕС) 2018/2001	Отчасти изпълнена	В плана се изчислява годишно увеличаване на възобновяемите енергийни източници за отопление и охлаждане с 1,15 процентни пункта. Това не е в съответствие с индикативното изискване в Директива (ЕС) 2018/2001 за 1,3 процентни пункта годишно. В плана се посочва и предстоящата оценка на потенциала за възобновяема енергия и за оползотворяване на отпадна топлина и отпаден студ в сектора за отопление и охлаждане, която ще бъде изготвена до 31 декември 2020 г.
	Да предвиди политики и мерки за постигането на целта за транспорта, заложена в проекта на интегриран национален план в областта на енергетиката и климата на България, и в съответствие с член 25 от Директива (ЕС) 2018/2001.	До голяма степен изпълнена	В плана се посочва съществуващото задължение за доставчиците за смесване на транспортни течни горива и възможността за промяна на този подход чрез въвеждане на квоти за всеки доставчик на възобновяема енергия. По отношение на биогоривата от ново поколение в плана се посочва, че бъдещите усилия ще бъдат насочени към приложни изследвания и по-широкомащабни демонстрационни дейности. В него също така се изтъква и необходимостта от разработване на кампании за информирани на обществеността с цел повишаване на осведомеността на потребителите.
	Да представи още подробни данни и мерки за благоприятната рамка за потреблението на собствена електрическа енергия от възобновяеми източници и общностите за възобновяема енергия съгласно членове 21 и 22 от Директива (ЕС) 2018/2001, в т.ч. за опростяването на административните процедури.	Не е изпълнена	Що се отнася до създаването на благоприятни условия за потребителите на собствена електроенергия от възобновяеми източници и общностите за енергия от възобновяеми източници, окончателният план все още не предоставя информация относно формата на подкрепа, чието предоставяне се предвижда. В него се говори принципно само за неуточнени законодателни промени, които трябва да бъдат направени, за да се оптимизира настоящата регулаторна рамка и да се регулират по по-задоволителен начин правата на потребителите на собствена електроенергия с оглед насърчаване и улесняване на развитието на потребление на собствена възобновяема енергия.
Енергийна ефективност	Да повиши амбициозността си във връзка с намалението на първичното и крайното енергийно потребление, с оглед на потребността да се повиши равнището на усилията за постигане на целта на Съюза за енергийната ефективност за 2030 г.	Не е изпълнена	Приносът на първичното потребление на енергия е само леко намален и продължава да не е амбициозен. Приносът за крайното потребление на енергия е много по-голям и представлява много ниско равнище на амбициозност като цяло.

	...и да я подкрепи с подходящи политики и мерки, които биха осигурили допълнителни икономии на енергия до 2030 г.	Отчасти изпълнена	Промените и актуализациите са незначителни. Политиките и мерките са относими, но въздействието им и икономии на енергия не са подробно оценени количествено. Не е уточнено кои мерки ще доведат до по-големи намаления.
	Да подкрепи планираните политики и мерки с оценка на въздействието и по-подробни количествени данни за въздействието, под формата на очакваните икономии на енергия, както и с график за изпълнението.	Отчасти изпълнена	Предоставена е определена количествена информация относно икономии на енергия, но това не е направено за всички мерки.
	Да разгледа по-подробно възможностите за повишаване на ефективността на схемата си за задължения за икономии на енергия, така че да може да осигури очакваните резултати.	Отчасти изпълнена	Нови подробни данни относно мерките по член 7. Посочено е, че ще бъде установена схема за задължението за икономии на енергия, свързана с нови алтернативни мерки, за да се гарантира, че ще бъде постигната общата кумулативна цел за икономии на енергия в окончателното потребление за периода 1 януари 2021—31 декември 2030 г. Няма обаче указание за начина, по който това ще бъде подобро. В НПЕК се предоставя полезна информация за санирането на националния сграден фонд от жилищни и нежилищни сгради — и обществени, и частни. Все още не е представена дългосрочната стратегия за саниране.
Енергийна сигурност	Да установи надеждна стратегия за разнообразяване на доставките на газ, в т.ч. да предвиди необходимите инфраструктурни проекти и съответния им принос. Да представи подробни сведения за стратегията за дългосрочните доставки на ядрени материали и гориво, особено с оглед на предвиденото увеличаване на ядрените електроенергийни мощности на страната	До голяма степен изпълнена	Разяснена е стратегията за диверсификация на доставките на газ. Определени са и по-ясни цели от гледна точка на диверсификацията на източниците (насърчаване на ВЕИ и на енергийната ефективност). В окончателния план се разглежда и възможността за използване на втечен природен газ (LNG) от различни маршрути на доставка. В НПЕК се уточнява, че е в ход процедура за анализ на възможността за диверсификация на доставките на свежо ядрено гориво.
Вътрешен енергиен пазар	Да определи перспективни общи и конкретни цели за интеграцията на пазара, в частност за мерките за развитие на конкурентни пазари на едро и дребно, и чрез премахване на препятствията пред презграничната търговия.	Отчасти изпълнена	В окончателния НПЕК се представя по-добро описание на реформата на пазара на електроенергия. В него също така се предвижда насърчаване на цени на електроенергията, които се определят от конкуренцията, чрез постепенно дерегулиране на цените на електроенергията до 2025 г. Освен това политиките и мерките относно гъвкавостта и недискриминационното участие на новите участници на пазара все още не отговарят на ясни

			<p>законодателни и регулаторни стъпки. Все още липсва и график за изпълнението.</p> <p>В НПЕК липсват подробен план и графици за: внедряването на интелигентни измервателни уреди на пазарите на електроенергия и газ; недискриминационното участие на възобновяема енергия; оптимизацията на потреблението и съхранение, включително съхранение чрез групиране.</p>
Научни изследвания, иновации и конкурентоспособност	<p>Да уточни допълнително националните общи и конкретни цели за финансирането в областта на научните изследвания, иновациите и конкурентоспособността, свързани специално с Енергийния съюз, които трябва да бъдат постигнати от днес до 2030 г., така че да бъдат лесно измерими и пригодни да подпомагат постигането на целите в другите измерения на интегрирания национален план в областта на енергетиката и климата.</p>	Не е изпълнена	<p>В НПЕК се предоставя само общо описание на целите в областта на научните изследвания и иновациите и на политиките и мерките до 2030 г. и след нея. Очевидно приоритети в него са енергийната ефективност и сигурност.</p>
	<p>Да предвиди за постигането на тези общи цели конкретни и подходящи политики и мерки, в т.ч. тези, които трябва да бъдат разработени в сътрудничество с други държави членки, например Европейския стратегически план за енергийните технологии.</p>	Отчасти изпълнена	<p>Въпреки че в НПЕК се установяват съответните области и специфични програми, в него се предоставят малко разяснения за графиците, разпределението на ресурсите или количествените цели, което затруднява оценката на степента, до която те са били изпълнени.</p> <p>Освен това усилията в областта на научните изследвания и иновациите не са подкрепени от конкретни политики или мерки след 2020 г.</p> <p>Що се отнася до конкурентоспособността, не са определени конкретни и измерими цели. Посочено е сътрудничество по линия на Стратегическия план за енергийните технологии, но връзката между европейските и националните усилия все още не е разработена.</p>
Регионално сътрудничество	<p>Да засили регионалното сътрудничество със съседните държави членки и по линията на установените рамки за регионално сътрудничество, като Групата на високо равнище по енергопреносната свързаност между Централна и Югоизточна Европа (CESEC), в т.ч. в</p>	До голяма степен изпълнена	<p>Сътрудничеството със съседните държави в рамките на вътрешния енергиен пазар и енергийната сигурност е добре развито. В НПЕК се предоставят и допълнителни подробности относно сътрудничеството със CESEC и със съседните държави членки по отношение на пазара на електроенергия и научните изследвания и развойната дейност/научните изследвания и</p>

	измеренията „Възобновяеми енергийни източници“, „Енергийна ефективност“ и „Научни изследвания, иновации и конкурентоспособност“, и отчитайки общите предизвикателства и споделените общи цели. Има съществени възможности за продължаване на сътрудничеството с оглед на очакваните промени в електроенергийния сектор, в т.ч. с оглед на потребността от приспособяване към по-високите дялове на възобновяемата енергия и екосъобразния транспорт, които биха могли да засегнат междусистемните електропреносни връзки и търговията в района.		иновациите, макар и на високо равнище. Въпреки това планът все още е ограничен по отношение на развитието на ВЕИ и не се посочва каквото и да е потенциално сътрудничество относно екосъобразния транспорт (и по-общо относно качеството на въздуха) извън съществуващата инвестиция по МСЕ в инфраструктура за зареждане (измерение „Декарбонизация“) въпреки амбицията на България да развие използването на електрически и хибридни превозни средства както за публични, така и за частни цели. Не се дискутира преходът в областта на възледобива. България граничи с няколко държави извън ЕС и сътрудничеството ще бъде важно.
Източници на инвестиции и финансиране	Да представи общ преглед на инвестициите, които са необходими за осъвременяване на икономиката чрез постигане на общите цели в областта на енергетиката и климата.	Отчасти изпълнена	В окончателния НПЕК се предоставя общ преглед и разбивка по сектор на потребностите от инвестиции за постигане на определените в плана цели. Липсва обаче информация относно: видовете разходи и методологията за изчисляване; разбивка на разходите по измерения; и логиката, на която се основават моделът и допусканията.
	Да представи обща оценка на източниците на инвестиции, в т.ч. подходящото финансиране на национално, регионално и съюзно равнище.	Отчасти изпълнена	В НПЕК се описват частично наличните източници на финансиране, които ще покрият установените потребности от инвестиции. Общият преглед на потенциалните източници на инвестиции е до голяма степен ограничен до възможностите за финансиране на равнище ЕС. Липсва обаче подробна информация относно размера на потребностите от инвестиции, които ще бъдат покрити от всеки източник. Няма описание на подходящото финансиране на национално и/или регионално равнище. Не се отделя и достатъчно внимание на потенциалното мобилизиране на частни инвестиции.
	Да разгледа също така разходоефективното прехвърляне на емисии към други държави членки по реда на Регламент (ЕС) 2018/842 на Европейския парламент и на Съвета като източник на финансиране.	Не е изпълнена	НПЕК не включва каквито и да е доказателства, че България е разгледала като източник на финансиране разходоефективното прехвърляне на емисии към други държави членки по реда на Регламент (ЕС) 2018/842 на Европейския парламент и Съвета.

Енергийни субсидии	Да посочи всички енергийни субсидии.	Отчасти изпълнена	Окончателният НПЕК представлява частична актуализация на проектоплана относно енергийните субсидии, тъй като в окончателния план има нова информация.
	Да посочи по-специално субсидиите за изкопаеми горива.	Не е изпълнена	Окончателният план не включва списък на субсидиите за изкопаеми горива.
	Да посочи всички предприети и планирани действия за прекратяването им.	Отчасти изпълнена	Посочени са действията и плановете за постепенно премахване на енергийните субсидии единствено за ВЕИ и за квоти за схеми за подпомагане на инсталации за електроенергия. Не се посочват действия и планове за постепенно премахване на субсидиите за изкопаеми горива.
Качество на въздуха	Да допълни анализа на взаимодействията с политиката за качеството на въздуха и емисиите във въздуха	Изцяло изпълнена	В НПЕК има специален раздел, в който се анализират взаимодействията с политиката за качество на въздуха и емисиите във въздуха.
	...представи въздействието върху замърсяването на въздуха при различните сценарии...	Отчасти изпълнена	Въздействието върху замърсяването на въздуха е представено подробно само за сценария СДМ. Резултатите от сценария СДМ се посочват в текста като съвместими със СДМ, но не са изразени количествено. Количествено изразените въздействия СДМ са свързани с всички основни замърсители, регулирани от Директивата относно ангажимента за намаляване на националните емисии.
	...осигури подкрепящи прогнози за замърсителите на въздуха...	До голяма степен изпълнена	Анализът включва подкрепящи прогнози за замърсители на въздуха, които се основават единствено на сценария СДМ. Те са определени в таблица и графики.
	...и разгледа полезните взаимодействия и ефектите на взаимно компенсиране	Не е изпълнена	В окончателния НПЕК не се предоставя информация относно полезните взаимодействия и ефектите на взаимно компенсиране. Социално-икономическите рискове и рисковете за здравето, свързани с добиването на определен вид изкопаеми горива, също не изглеждат да са разгледани в достатъчна степен.

Честен преход и енергийна бедност	Да отрази по-добре аспектите, свързани с честния и справедлив преход, в частност като представи по-подробни данни за социалното въздействие и въздействието върху заетостта и уменията, което ще окажат планираните общи цели, политики и мерки...	Отчасти изпълнена.	В окончателния НПЕК се предоставя ограничен анализ на социалното въздействие и въздействието върху заетостта и уменията или на мерките, предложени за смекчаване на въздействието на прехода. Очаква се да бъде разработен задълбочен подробен социално-икономически анализ на последиците от прехода и специфичните политики, необходими за неговото изпълнение. Би било уместно този анализ да включва и оценка на въздействието върху разпределението относно доходите на домакинствата (включително въздействието върху жилищните разходи) в резултат на мерките за преход.
	...и особено като отчете въздействието на прехода за промишлените отрасли с по-високо равнище на използване на въглища и по-висока въглеродна интензивност	Отчасти изпълнена.	В НПЕК се засяга въздействието, което преходът ще окаже върху промишлените отрасли с по-високо равнище на използване на въглища и по-висока въглеродна интензивност. Потенциалните загуби на работни места, произтичащи от декарбонизацията на сектора на въгледобива, също са разгледани накратко. Посочени са и няколко настоящи мерки, като например решението на Народното събрание на България от януари 2020 г. относно присъединяването към платформата на ЕС „Въгледобивни региони в преход“.
	Да доразвие подхода за справяне с енергийната бедност, в т.ч. чрез определяне на оценката, изисквана по силата на Регламент (ЕС) 2018/1999.	Отчасти изпълнена.	Необходима е допълнителна информация относно енергийната бедност. Това включва оценка на броя на домакинствата в положение на енергийна бедност (заедно с предстоящото определение), индикативна цел за намаляване на този брой и надеждни политики и мерки; необходимостта от това е още по-голяма, тъй като характеристиките на България — по отношение на нивото на някои основни показатели за енергийна бедност, използвани от Обсерваторията на енергийната бедност в ЕС — са все още значително по-лоши от средните за ЕС (въпреки силното положително развитие през последните години).